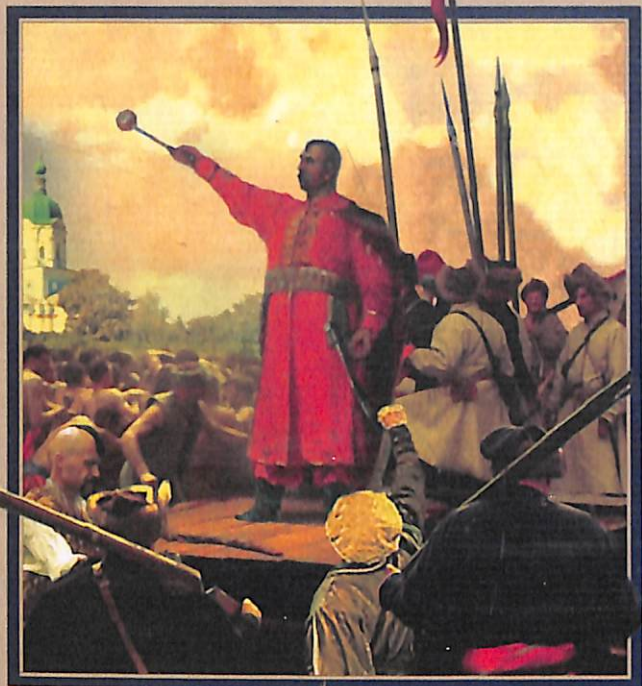

ЧОРНА РАДА

ЗНАМЕНИТІ ПОДІЇ
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

1663

FOLIO

94(477)
С65

Знамениті події історії України

Ю. Сорока

ЧОРНА РАДА

Харків
«Фоліо»
2012

ПРОЛОГ

Уже довгий час деякі відомі науковці стверджують, що людство розвивається за спіралеподібним сценарієм. Тобто всі події, які колись і десь відбулись, мають властивість повторюватись. «Без минулого не може бути майбутнього», — писав видатний німецький філософ XIX сторіччя Фрідріх Ніцше. І не лише Ніцше переймався питаннями про вплив історичних подій на сучасність. Напевне, всім без винятку добре знайомий вислів про граблі, на які ми змушені наступати знову і знову — як окремо взята особистість, так і вся наша багатостраждальна країна в цілому.

Не секрет, що результати виборів Президента України в 2010 році багато громадян сприйняли як пряму загрозу існуванню самого статусу незалежної Української держави. І хоча найгірші прогнози досі лишаються тільки прогнозами, варто якнайуважніше поглянути у минуле, відшуковуючи подібні до сучасних події, що їх запам'ятала і донесла до нас історична наука. Можливо, так ми всі зможемо уникнути повторного удару граблів, на які народ України має цілком реальні шанси наступити. А якщо розглянути

вищеназвані події з точки зору, згідно з якою історія розвивається за спіраллю, не буде сумніву, що їхнім аналогом у 1663 році була Чорна рада, що відбувалась у Ніжині й знаменувала кінець здобутків, за які віддали свої життя сотні тисяч українців протягом війни 1648—1654 років.

Друга половина XVII сторіччя була надзвичайно важкою добою в житті України. І насамперед це пов'язано зі смертю в 1657 році Богдана Хмельницького — великого творця Гетьманщини. Напевне, ніхто не буде сперечатися з твердженням, що Хмельницький — одна з найвизначніших політичних фігур української історії всіх часів. І не лише історії. Поглядаючи на політичні реалії сьогодення, багато хто з нас із сумом зітхає, згодний із думкою, що доля не дарувала Україні політичного діяча, рівного Богдану Хмельницькому, ні раніше, ні, тим більше, у наш високотехнологічний швидкісний час. Здійнявши прапор боротьби за незалежність козацької нації від польського панування, Богдан Хмельницький першим із цілої плеяди козацьких ватажків домігся перемоги й створив нову країну, ствердивши право українського народу на власну державність.

Однак доля була недовго прихильна до здобутків великого гетьмана — і вже за кілька років після смерті Хмельницького Україну накрила ціла низка буревіїв, що до основи розхитали створену Богданом Гетьманщину. Руйнівним чинником стало прагнення Московського царства переписати основи договору, закладені Переяславською радою, змінити їх на користь Москви, встановивши контроль над українською Гетьманщиною. Не минули безслідно й безвладдя та числен-

ні суперечки в середовищі старшини Запорозького Війська, що стали початком Руїни і, нарешті, призвели до розколу України на дві частини — Правобережну і Лівобережну — за Дніпром. Остаточний розкол, із подальшим потраплянням послабленої розбратом України під вплив Речі Посполитої й Московського царства, закріпила Чорна рада, яку ми спробуємо розглянути з точки зору її впливу на історичну долю нашої держави.

Так, багато в чому в ситуації, яка склалась, винен амбіційний північний сусід, котрий для посилення свого світового впливу вирішив зробити Україну розмінною монетою в геополітичній грі. Та чи лише він один? Хіба й дехто з нас не підштовхує нашу Батьківщину до розколу і хаосу? Власною байдужістю, власним нерозумінням унікальної можливості стати європейським народом? Варто замислитись... Замислитись про те, чи годиться наступати на ті самі граблі, котрі зруйнували державу Богдана Хмельницького у XVII сторіччі. Чи все ми зробили для того, аби запобігти нашій новій Чорній раді — у сторіччі XXI. А осмисливши все, не накоїти помилок, виправляти які будуть наші нащадки.

ЗМІСТ

Пролог	3
Смерть Богдана Хмельницького і її наслідки для України. Політичний устрій, установлений за Хмельниччини	6
Гетьманування Івана Виговського й спроби послабити вплив Москви. «Гадяцький трактат» і його значення для України	17
Гетьманування Юрія Хмельницького. Подальші спроби Московського царства ліквідувати незалежний статус Гетьманщини. Чуднівська битва. Становище в Україні напередодні Чорної ради	36
Кінець гетьманування Юрія Хмельницького. Гетьманування Павла Тетері. Підготовка до проведення Чорної ради	49
Боротьба Золотаренка й Сомка. Поява на політичному обрії Івана Брюховецького. Чорна рада, або козацька рада в Ніжині 17—18 червня 1663 року	60
Гетьманування Івана Брюховецького. Настрої в Україні у перші роки після Чорної ради	80

Становище в Правобережжі під час Чорної ради і після її завершення. Початок наступу Яна Казимира і Павла Тетері на Лівобережжя. Розправа з Іваном Богуном	86
Гетьманування Петра Дорошенка і спроби поєднати розірвану під час Чорної ради Україну. «Андрусівська угода» 1667 року й остаточний поділ України. Наслідки панування Російської імперії для розколеної України	102
Епілог	117

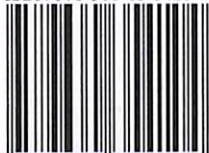
ЧОРНА РАДА

XVII сторіччя. Кінець Хмельниччини. Україна зазнала
чи не найтяжчих часів: тривала боротьба за вплив на неї між Річчю Посполитою
і Московським царством, панував розбрат, запеклі суперечки
серед козацької верхівки Війська Запорозького.

Україна фактично розпалася на дві частини – Правобережну і Лівобережну.

Остаточний розкол країни закріпила Чорна рада, яка відбулася
у червні 1663 року в Ніжині і знаменувала початок занепаду Гетьманщини,
держави, створеної Богданом Хмельницьким.

ISBN 978-966-03-5410-4

9 789660 354104